

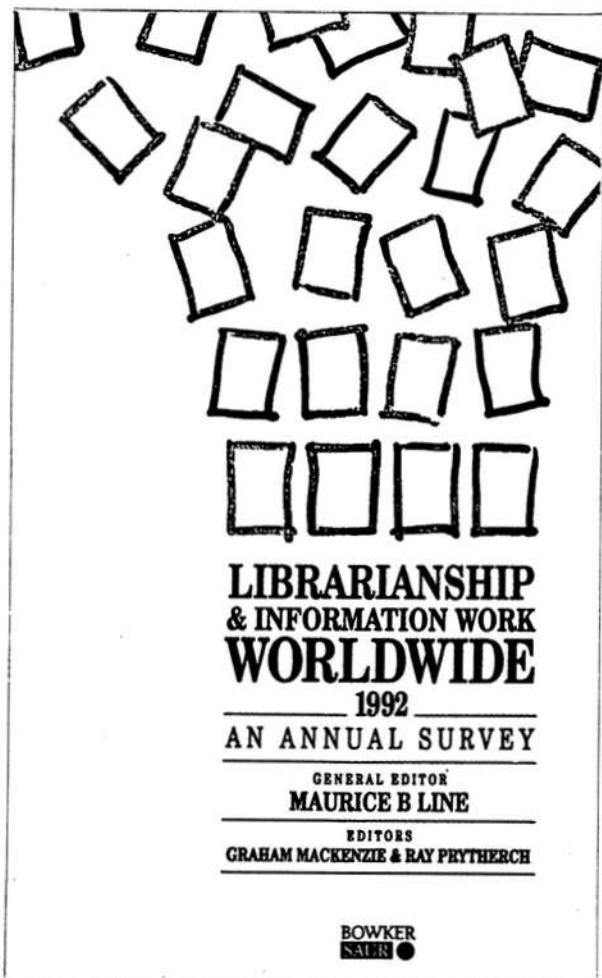
információs szabadságról szól, mint az Európai Közösségek valóban legfrissebb információs fejleményéről. Jellemző ezzel összefüggésben az a J. Christensentől idézett megállapítás, miszerint mivel a dán gazdasági rendszer nem alakult át információ-gazdasággá, a dán társadalom sem információs társadalom még. Ez közvetlen utalás a maastrichti szerződésnek a dán népszavazás által történt elutasítására. A magam részéről *vitatom* ennek a megállapításnak helytálló voltát. A francia társadalom minden bizonnyal nem "információsabb" társadalom, mint a dán, és ha keservesen is, de megszavazták Maastrichtot. Hill az információ nyitottságát főleg brit példák alapján mutatja be, és bizony ismeretes, hogy az Egyesült Királyságban is rendkívül nehezen tör utat a "maastrichti gondolat". Az "információs társadalom" szemszögéből ismerteti a kötet egyes tanulmányait. Teljesen egyet tudok érteni azzal, amit az *oktatásról* mint kulcskérdésről mond. Hároméves in-

formációs kurzust javasol: a PPE (politics, philosophy and economics) alapozást az *információs technikák* elsajátítása követné. Ez a fajta képzés volna az alapja a szakma elfogadtatásának. Egyetértek azzal is, hogy más szakmabelieknek egyéves információs képzése már nem elfogadható. Az is helytálló, hogy a *kutatás* része az információtudományi oktatómunkának, akárcsak az orvosképzésben. Mindezek *magyar* vonatkozásban is megszívlelendők, különösen pedig végkövetkeztetése: az *információs pályát nem szabad soft opcióknak, puha, kényelmes szakmának tekinteni.*

Mindent egybevetve, az előttünk fekvő FID-kötet sikeres kezdeményezésnek tekinthető az információs pálya többoldalú modern megközelítésében.

Rózsa György
(MTA Könyvtára)

Milyen volt a világ könyvtár- és tájékoztatásügye 1991-ben?

Librarianship and Information Work Worldwide 1992/Gen. ed. Maurice Line. Eds. Graham Mackenzie, Ray Prytherch. – London; Melbourne; Munich; New York: Bowker-Saur, 1993. – 273 p. ISBN 1-85739-066-0

A felettébb érdemes *Maurice Line* (10 monográfia, 250 cikk és 50 beszámoló), jelenleg a sheffieldi egyetem tanára – *Graham Mackenzie* és *Ray Prytherch* közreműködésével – 1991-ben vállalkozott első ízben arra, hogy neves és áldozatos szerzőkkel folyamat- és állapotrajzokat készítsen a megelőző év könyvtár- és tájékoztatásügyének válogatott témáiból a szakmai világirodalom feldolgozása révén. A vállalkozás komolyságát a már megemlített két közvetlen közreműködőn kívül egy huszonöt fős "editorial advisory board" is szavatolja (magyar tagja: *Szántó Péter*).

Az "1992"-vel jelzett kötet a merész vállalkozás második darabja, s mint ilyen főként 1991-ben, esetenként 1990-ben és még inkább esetenként 1992-ben megjelent cikkek alapján dolgozza fel a kettős ügyünk különféle "tartományaiban" uralkodó 1991. évi állapotokat. E "tartományok" a következők: a könyvtár- és tájékoztatásügy összefüggései (76 bibliográfiai tétel alapján), szakkönyvtárak egyetemi és kutatási összefüggéseivel (210 tétel alapján), nemzeti könyvtárak (itt maga M. B. Line a szerző, 101 tétel alapján), gyűjtemények (264 tétel alapján), hozzáférés az információkhoz (95 tétel alapján), szolgáltatások (140 tétel alapján), együttműködés (75 tétel alapján), menedzsment (219 tétel alapján), képzés és továbbképzés (55 tétel alapján), közművelődési könyvtárak (74 tétel alapján), egyetemi könyvtárak (113 tétel alapján).

A fejezetcímek már önmagukban is árulkodnak arról, hogy a könyvtár- és tájékoztatásügyben mi van "igazán napirenden". Az egyes fejezetek által feldolgozott tételek száma pedig azt is jelzi, "mik a slágertémák". (A tételek nagy számát látva, talán kitűnik, miért esett szó az imént "áldozatos szerzőkről", akik azáltal válnak még "áldozatosabbakká", hogy borzasztó rövid határidőkre kellett dolgozniuk.)

A feldolgozott szakirodalom túlnyomó része az Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban keletkezett. Olyannyira, hogy a tárgymutatóból ez a két ország ki is marad, mert különben tengernyi lapszámot kellett volna melléjük rendelni (erre különben annak rendje-módja szerint figyelmeztet is a mutatóhoz fűzött megjegyzés). Egyébként – az iménti kettőt is beszámítva – összesen 61 ország, illetve országcsoport szakmai dolgait érinti a feldolgozás. Az USA és Anglia után a legtöbb említést Ausztrália (22), Kanada (13), Franciaország (12), Németország (11) és Dél-Afrika (10) kapta.

Ami pedig a harmadik világ és a posztkommunista országok szakmai dolgait illeti, az előszó arról panaszkodik: kevés róluk a közismert nyelvű irodalom. Ehhez képest az utóbbi országok elég szépen szerepelnek (Szovjetunió és Oroszország – 9 említés; Magyarország – 7 említés; Lengyelország – 5 említés; Csehszlovákia – 4 említés). Más kérdés (és igencsak jellemzően az), hogy a róluk szóló tételek kiválasztása esetleges. (A magyar szerzőknek a tekintetben is pechjük van, hogy nevük általában hibásan szerepel a műben, pontosan így: Benyei M., Duzs J., Jacso P., Jekel P. K., Roboe P., Szanto P., Zonnevend P. és Zsidai J.)

Végül a mű kapcsán érdemes még felemlíteni azokat a vertikális témákat, amelyek több fejezetben is szerepelnek. Ezek: biznissz és ipar (20 említés), CD-ROM (10 említés), gyűjteményfejlesztés (10

említés), együttműködés és forrásmegosztás (21 említés), pénzügyi tervezés és menedzsment (10 említés), könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumküldés (11 említés), hálózatépítés (16 említés), teljesítménymérés és értékelés (13 említés), folyóiratgyűjtemények (10 említés), stratégiai tervezés (10 említés). Még néhány érdekes téma, amiről szó esett: az AIDS-esek információellátása, automatizált könyvtári rendszerek, építészet, állományépítési menedzsment, konzerválás és megelőzés, nyomorékok ellátása, EDI, elektronikus sajtó, keresőszolgáltatások végfelhasználóknak, holocaust-ellenes gyűjtemény, információs menedzserek, marketing, OSI, OPACS, pornográf gyűjtemény, börtönkönyvtár, PR, minőségszavatolás, személyzetszervezés és -struktúra, szabványok, használók képzése, a "virtuális könyvtár".

A tárgyszómutatót vagy úgy lehet használni, hogy egy-egy komplex fogalom alá rendelten keresi az ember a vele kapcsolatos részfogalmakat, vagy mindjárt a részfogalmat keresi meg, de onnan több komplex fogalom alatti szereplésre történnek az utalások. Van egy szerzői mutató is, amelynek az a sajátsága, hogy a második, illetve a többedik szerzőt figyelmen kívül hagyja, azaz ezeket a neveket nem találni a betűrendben.

A világ könyvtár- és tájékoztatásügyének meghatározó folyamatai és jellemző állapota az angolszász világban és a köréje tömörülő államokban következnek be. Ilyen szempontból a Librarianship and Information Work Worldwide 1992 tanulmányai teljesen beavatottá tesznek bennünket. A perifériálisabb történéseket és dolgokat illetően a tanulmányok csak helyel-közzel tájékoztatnak.

Futala Tibor

Egy nemzeti bibliográfiai esemény kapcsán

Nemrég jelent meg az 1921 és 1944 között Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzékének negyedik kötete, s ebből az alkalomból az alábbi fontos és örömdetes kijelentések megtételére nyílik lehetőségünk, sőt, keletkezik kötelezettségünk:

- ▶ immár teljessé vált a Horthy-rendszer könyvtermését feltáró nemzeti bibliográfia (csupán betűrendes mutatóját kell még elkészíteni);
- ▶ 1473-tól kezdve egészen 1960-ig – hol csak évtizedeket, hol meg évszázadokat átölelő ciklusokban – megszakítások, "fehér foltok" hagyása nélkül megtörtént a hazánkban kiadott könyvek regisztrálása, illetve bizonyos időszakokra (1473–1600-ra és 1712–1800-ra) nézvést újragisztrálása vagy kiegészítő regisztrálása is;
- ▶ az újonnan készült nemzeti bibliográfiai ciklusok (1473–1600, 1921–1944, 1945–1960) kollek-

tív munka eredményei, s ezek az eredmények "megérték a pénzüket", azaz azt a többletáfordítást, amennyivel a kollektíven keletkezett bibliográfia többbe kerül, mert többet is ad, mint akár a legtisztelretméltóbb és legsikeresebb egyéni teljesítmény;

- ▶ a nemzeti bibliográfia retrospektív opusainak elkészítésével és kiadásával az *Országos Széchényi Könyvtár* a magyarság tudományos-kulturális önbecsülését jelentős mértékben növelő tetteket hajtott végre.

De térjünk vissza az 1921 és 1944 közötti termést feltáró ciklushoz, amely – akárcsak az 1945 és 1960 közötti – a nemzeti könyvtár retrospektív bibliográfiai osztályán készült. A munkálatok azzal indultak (az 50-es évek elején), hogy a tárgyidőszakra vonatkozó általános és szakkibliográfiák anyagát